

logi mellem faders og datters støtten sig til tyskerne: »Tværtimod at vanskeliggøre, hjalp de tyskhedens udbredelse i den skjulte tyske aggression i Østersøområdet«. Når forfatteren dernæst taler om støtten til den tyske kolonisation, der på dette tidspunkt »havde en fremskridtsvenlig karakter«, har han åbenbart Estland og ikke Danmark i tankerne.

Jørgen Steen Jørgensen

Kring korstågen till Finland. Ett urval uppsatser tillägnat Jarl Gallén på hans sextioårsdag den 23. maj 1968. Redigeret af Kaj Mikander. 237 s.

Det skrift, hvormed Finlands historikere har valgt at hylde professor Gallén, er en ganske nyttig publikation. Man har holdt sig til at samle tidligere offentliggjorte afhandlinger om et bestemt tema, nemlig middelalderens såkaldte korstog til Finland. Disse togter, der førte til Finlands kristning, er ofte blevet behandlet fra både svensk og finsk side. Tidsskrift-afhandlinger af ældre dato er det imidlertid ofte svært at opdrive, og de finsksprogede er lukket land for den nordiske historikerverden. For den, der vil studere emnet, er det derfor af indlysende værdi, at 11 bidrag til forskningen fra årene 1839–1966 nu er til rådighed i ét bind. Man har holdt sig til afhandlinger af finske (inclusive finlandssvenske) forfattere, men til gengæld oversat de finsksprogede til svensk.

Emnet er valgt, fordi det hører til de flittigst dyrkede i finsk middelalderforskning, og fordi Jarl Gallén selv har ydet væsentlige bidrag, af hvilke to er medtaget i festskriftet. Det spørgsmål kunne stilles, om de til tider overordentlig detaljerede ar-

tikler har mere end lokal finsk interesse. Læsning i bogen gør det klart, at det kan de under mange synspunkter have; thi det er ganske perspektivrige begivenheder, der behandles.

Den danske læser mærker sig for det første, at også danskerne omkring år 1200 gjorde korstog til Finland, og at hele to af skriftets afhandlinger drejer sig om de danske foretagender. Hertil kommer det nok så vigtige, at den omstændighed, at det blev svenskerne, der tvangskristnede og erobrede Finland, jo medførte, at dette land og de nordiske folk bragtes i en nær kontakt, som trods alle politiske og sproglige hindringer er en realitet den dag i dag.

At kristningen af finnerne samtidig skulle gøre dem til et nordisk folk var imidlertid ingen selvfølge. I festskriftets ældste afhandling søgte den fremragende historiker Gabriel Rein 1839 at påvise, at kirkens etablering i Finland i de første årtier af det 13. århundrede nærmest var et indre finsk fænomen under ledelse af en engelsk født biskop, Thomas, der nok kom fra Sverige, men som ikke formåede at vinde de svenske konger for sin sag. Denne teori om en slags selvstændig finsk kirkerepublik, der måtte kæmpe hårdt mod russerne i Novgorod, er næppe holdbar. Den er formentlig definitivt afvist af Eric Anthoni i en afhandling fra 1955.

Samme forsker påpeger imidlertid perspektivet i det kapløb, der i 12. og 13. århundrede foregik om, hvem der skulle kristne (og underlægge sig) de hedninger, der endnu fandtes langs den betydningsfulde handelsvej gennem Østersøen. Syd for Den finske Bugt blev Den tyske Orden den store sejrherre. At finnerne i stedet kom under svenskerne, betragter han som noget af en historisk tilfældighed og et stort held for finnerne, der derved

undgik det livegenskab for de indfødte, der indførtes i de tyske ordenslande. Det kan undre, at Anthoni ikke samtidig ser et andet perspektiv, som tegner sig allerede i Reins afhandling. Thi det er åbenbart, at finnerne og tavasterne nord for Den finske Bugt i 1220'erne var udsat for gentagne angreb fra Novgorod, der absolut ikke alene var begrundet i missionsiver. Mod russerne kunne de få svenskere, der da befandt sig i Finland, ganske åbenbart ikke stå sig; russerne gjorde de undertvungne til græsk-katolske kristne, og havde de haft blot lidt mere langvarigt held dermed, havde Finland givetvis den dag i dag været et østeuropæisk-ortodokst og ikke et nordisk-protestantisk land.

Forklaringen på, at den svenske væbnede mission alligevel lidt ind i det 12. århundrede fik overtaget over for både tyskere og russere kan findes hos Rein: Det skyldtes helt enkelt Djengiskhan og hans mongoler. Fra 1230'erne lammede mongolhorde russerne og gav tyskerne i Øst-europa nok at tænke på. På den måde blev finnerne et nordisk folk.

Helge Paludan

Anne K. G. Kristensen: Danmarks ældste annalistik. Studier over lundsisk annalskrivning i 12. og 13. århundrede. (Skrifter udgivet af det historiske institut ved Københavns Universitet, bd. III, i kommission hos Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A/S, 1969), 161 sider.

Nutidige historikers beskæftigelse med Danmarks ældste historie kan siges at have to sider. Der er dels tale om en søgen efter nye oplysninger og efter nye synteser af oplys-

ninger, dels om et aldrig ophørende arbejde med at fremdrage, udgive og efterprøve selve kilderne. I Kristian Erslevs dage var vel sidstnævnte den vigtigste side af historikernes virksomhed; i hvert fald vil hans generations kildepublikationer stadig være i brug den dag, alle dens bidrag til historieskrivningen er helt forældede.

I vore dage, hvor så meget kilde-materiale allerede er udgivet eller bearbejdet, føler de fleste forskere det som en hovedopgave at bruge materialet til noget. Dette udelukker imidlertid ikke, at der stadig på mangfoldige områder er brug for et grundlæggende arbejde med kilderne, inden de på forsvarlig måde kan anvendes i den historiske teoridannelse. Et sådant problematisk kildestof har vi bl. a. i de middelalderlige danske årbøger.

Ingen har kunnet behandle dansk middelalderhistorie uden på forskellige punkter at støtte sig på disse kilders knappe, eksakte oplysninger; og enhver benytter har oplevet at stå tvivlrådig over for den kildekritiske vurdering af disse tekster, der intet oplyser om deres egen herkomst, men som så åbenbart på mange udviklede måder står i forbindelse med hinanden.

Alvorlig forsøg på at forklare sammenhængen mellem de danske annaler fra 12. og 13. århundrede blev første gang gjort af tyskerne Rudolf Usinger og Dietrich Schäfer i henholdsvis 1863 og 1872. At forklare alle forhold i dette modsigelsesfyldte materiale er imidlertid mere end vanskeligt, og nye tolkningsforsøg er kommet til. Hovednavnene i det 20. århundredes forskning er Lauritz Weibull og Erik Kroman. De tyske pionerer antog, at der til grund for alle kendte danske årbøger lå et stort,